

О. М. Садовська

к.ю.н., доц.

ОСОБЛИВОСТІ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ У ФРАНЦІЇ ТА ІТАЛІЇ

Тема парламентського контролю, як самостійного інституту парламентаризму, є актуальною, оскільки на даному етапі розвитку України такий контроль став важливою формою роботи Верховної Ради, але лише як форма політичного контролю. В зарубіжних країнах, зокрема у Франції та Італії, це теж політичний контроль, який ґрунтується не тільки на їх власних повноваженнях, які є встановленими конституціями країн, але і на думці виборців, які є носіями верховної влади будь-якої демократичної держави.

Парламентський контроль в названих країнах здійснюється з більш конкретними конституційно-правовими наслідками. Він розглядається, як нагляд, перевірка діяльності певних осіб та органів виконавчої влади, контроль за бюджетною політикою і низкою інших сфер державної діяльності. Це обумовлено тим, що роль парламентів в цих країнах, як контролюючих органів, давно зрозуміла: у виконавчої влади зосереджені величезні повноваження, а, отже, і можливості та спокуси зловживаннями ними.

Зі змісту Конституції Франції 1958 р. [1] випливає, що основні повноваження з парламентського контролю в низці парламентських органів і посадових осіб має нижня палата французького парламенту, яка обирається прямим голосуванням – Національні Збори. Тільки ця палата може внести пропозицію про вотум недовіри (ст. 49 Конституції), резолюцію осуду уряду, внести на розгляд питання про довіру уряду у зв'язку з голосуванням по конкретному проекту Прем'єр-міністра, вона може сформувати постійні та слідчі комісії, які забезпечують Національні Збори інформацією, необхідною для контролю уряду, відхилити чи прийняти проект бюджету в першому читанні, запитувати окремих міністрів з питань їх діяльності і т. ін. Однак ця діяльність може стримуватися верхньою палатою парламенту – Сенатом, який обирається непрямым шляхом від територіальних колективів [1, ст.ст. 49–50]. Все залежить від партії чи коаліційної більшості в палаті, яка сформувала уряд, та чи буде вона його контролювати та критикувати взагалі.

Як в Італії, так і у Франції верхні палати здійснюють в основному інформаційний контроль за діяльністю уряду. У Франції сенатори можуть задавати уряду письмові питання – інтерпеляції. Відповіді на них публікуються

в «Journal Official», де громадськість може ознайомлюватися з ними. Також у Сенаті одне засідання на тиждень відводиться для усних питань міністрам без проведення дебатів, та в ході сесії деякі засідання присвячуються усним питанням уряду з подальшими дебатами та обговореннями, трансляціями по телебаченню. Також обговорення на відкритому засіданні проекту бюджету, де присутні члени уряду, створює єдину можливість депутатам та сенаторам опитати по черзі і публічно всіх міністрів з різних аспектів урядової політики. Але усі ці дії парламентаріїв рідко приводять до конкретної відповідальності уряду [2, с. 60].

В Італії за Конституцією 1947 р. [3] парламентський контроль є віднесеним в рівній мірі до повноважень кожної з палат парламенту – Палати депутатів та Сенату. Конституція чітко закріплює форми парламентського контролю палат: вирішення питань колегіальної (Ради Міністрів) та індивідуальної відповідальності міністрів (за дії своїх відомств), відповідальності Голови Ради Міністрів за керівництво загальною політикою уряду Італії; відмова кожної з палат парламенту в довірі уряду, прийняття поіменним голосуванням мотивованої резолюції недовіри; запит палат до членів уряду, відповідь на яку має бути дана на засіданні Палати [3, ст. 64]; законодавче затвердження декретів-законів, виданих урядом в силу делегованих повноважень [3, ст. 77]; проведення кожною з палат розслідувань з питань, що становлять державний інтерес [3, ст. 82].

Практикою парламенту також розрізняється запит на адресу уряду та інтерпеляція, яка є більш складною формою контролю. Запит може бути як в усній, так і в письмовій формі. Відповідь уряду публікується у звіті про засідання палати, на якому вона внесена. Інтерпеляція містить питання сенатора до уряду в письмовій формі щодо мотивів і цілей дій уряду. Палата може прийняти спеціальну резолюцію по інтерпеляції в разі незадовільної відповіді уряду. Однак, як і у Франції, її прийняття не має серйозних наслідків для уряду. Але коли таких незадовільних відповідей стає багато, а це тисячі інтерпеляцій на рік, то палати можуть ставити питання про довіру уряду.

Ну і також, як і у Франції, у парламенті Італії діють численні комісії та комітети з розслідування питань, що мають державний інтерес [3, ст. 82]. Всесвітньо відома діяльність спеціальної двопалатної комісії «Антимафія», яка працювала майже 30 років в парламенті та завдяки діяльності якої не один уряд було відправлено у відставку, притягнуті тисячі причетних до злочинів мафії до відповідальності. Також існує комісія з розгляду звинувачень, висунутих проти членів Ради міністрів [3, ст.ст. 90, 96].

Наведений огляд свідчить, що парламентський контроль в розглянутих країнах має істотний вплив на державну політику та є більш складним явищем, ніж просто відносини влади-підпорядкування, коли контролюючий орган може

відмінити акти підконтрольного органу. Вагомість парламентського контролю полягає в тому, що його результати можуть привести до конкретної відповідальності уряду в вигляді його відставки.

Список використаної літератури

1. Конституция Французской Республики. URL: https://www.conseil-constitutionnel.fr/sites/default/files/as/root/bank_mm/constitution/constitution_russe_version_aout2009.pdf (дата обращения: 23.10.2019).
2. Кононеко Д. Х. Осуществление парламентом контроля в государствах с республиканской формой правления. *Юридическая наука*. 2016. № 5. С. 58–64.
3. Costituzione Italiana. URL: <http://www.constituzione.repubblica.italiana.jimdo.com/> (accessed: 23.10.2019).